

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN KÜRESEL SİYASET İÇİNDEKİ YERİ: GÜVENLİK BOYUTU KAPSAMINDA BİR DEĞERLENDİRME

DOÇ. DR. BİLAL KARABULUT

Giriş

İdealist paradigmanın en temel tezlerinden biri uluslararası örgütler ve uluslararası hukuk kuralları marifetiyle küresel barış ve güvenliğin sağlanacağı yönündeydi. Bu teoriden esinlenen İngiltere ve Fransa'nın öncülüğünde, Birinci Dünya Savaşı sonrasında, Milletler Cemiyeti kurulmuştur. Fakat bu örgüt tam anlamıyla başarısız bir uluslararası örgüt örneği olarak ortaya çıkmıştır. Zira ne İkinci Dünya Savaşı'nın önüne geçebilmiş ne de iddia edildiği gibi küresel güvenliğin teminatı olabilmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nda yaşanan büyük yıkım, insanoğlunun bir daha böylesi bir felaketle karşılaşmaması için, daha savaş devam ederken, dönemin büyük güçlerini harekete geçirmiştir. Kuruluşu öncesinde çok sayıda görüşme ve toplantı yapılan Birleşmiş Milletler (BM), küresel barış ve güvenliğin teminatı olacak bir örgüt olarak tasarlanmış ve kurulmuştur. Fakat, Soğuk Savaş döneminde örgütün dönemin iki süper gücü ABD ve SSCB'nin oyun sahası olarak kullandıkları bir mekanizma olduğu gerçeği anlaşılmıştır. Örgüt her ne kadar dekolonizasyon süreçlerinde, insan hakları hukukunun gelişmesinde, ekonomi ve çevre gibi alanlarda göreceli bir başarı yakalamış olsa da tüm bu çabalar, "örgütün beş büyük devletin" kontrolünde olduğu gerçeğini de değiştirmemiştir.

* Gazi Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi.

Günümüzde ise BM'nin bu görüntüsü değişmemiştir. Örgüt, bugün hemen her konuda küresel barış ve güvenliğin korunması adına faaliyetler yürütmekte, uzmanlık kuruluşları aracılığıyla kurduğu ağlarla dünya üzerindeki hemen her coğrafyada etkisini hissettirmektedir. Lakin tüm bu çabalar Güvenlik Konseyi ve veto gerçeğinin gölgesinde kalmaktadır. Zira, Güvenlik Konseyi'nin işleyiş mekanizması diğer dünya devletlerinin örgüte duyduğu güveni minimize etmektedir.

Bu kapsamda, çalışmada BM'nin güvenlik boyutu irdelenecek olup, doğal olarak genel bir çerçeve çizmeye çalışılacaktır. Zira, BM gibi devasa bir yapımanın güvenlik alanındaki tüm faaliyetlerini derinlemesine analiz edebilmek için belki ciltlerce kitap yazmakla mümkündür. Örneğin çevre güvenliği konusunda başlı başına bir kitabın konusu olabilir. Ya da örgütün sağlık güvenliği alanındaki faaliyetleri bu kapsamda değerlendirilebilir. Belki de en önemlisi örgütün kuvvet kullanma tekeli elinde bulundurması hasebiyle yüklenmiş olduğu askeri misyon başlı başına derinlemesine analiz edilmesi gereken bir konudur. Fakat, bu çalışma bilimsel ve metodolojik açıdan tek tek bu alanları irdelemek yerine örgütün güvenlik alanındaki küresel konumunun genel bir resmini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Bu kapsamda çalışmanın birinci bölümünde BM'nin tarihsel, hukuksal ve kurumsal arka planı ortaya konmaya çalışılacaktır. Sonrasında BM'nin küresel güvenliğin korunmasındaki rolü irdelenecek olup, nihai aşamada ise örgütün güvenliği yeniden düşünme sürecindeki adımları ele alınacaktır. Sonuç kısmında ise örgütün küresel barış ve güvenliği koruma noktasındaki rolü eleştirel bir bakış açısıyla sorgulanacak olup ne gibi yapısal reformlarla mevcut görüntüsünden kurtulabileceği tartışılacaktır.

Birleşmiş Milletler'in Tarihsel, Hukuksal ve Kurumsal Arka Planı

BM ifadesinin ilk resmi kullanımı dönemin Amerikan Başkanı Roosevelt ve İngiltere Başbakanı Winston Churchill'in görüşmeleri sonucunda ortaya çıkan Atlantik Şartı ile olmuştur. Ocak 1942'de, 26 devlet, BM Deklarasyonu'nun imzalamışlardır. 1944'de ise şimdiki beş daimi devletin dördünün (Çin, ABD, İngiltere ve SSCB) yetkilileri ABD'de, Dumbarton Oaks'da, bir araya gelerek örgütün yapısını belirlediler.(Griffiths ve O'Callaghan, 2003:316) Sonrasında BM Şartı, 26 Haziran 1945 tarihinde, San Fransisco'da, Çin, Fransa, ABD, Sovyetler Birliği ve İngiltere başta olmak üzere 50 kurucu üyenin temsilcileri tarafından imzalanmıştır. Daha sonra Polonya'nın da katılımıyla bu rakam 51'e çıkmıştır. BM'nin resmi olarak kuruluş tarihi ise 24 Ekim 1945'dir. (<http://www.un.org/en/aboutun/history/>)

BM Şartı; örgütün kurumsal yapılanması, prensipleri, işlev ve sorumluluk alanlarını düzenleyen 111 maddeden mürekkeptir.(Evans ve Newnham, 1998: 551) BM'nin altı temel organı vardır. Bunlar; Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Ekonomik

ve Sosyal Konsey, Vesayet Konseyi, Uluslararası Adalet Divanı ve Sekreteryaya. Bunun yanında 15 tane uzmanlık kuruluşu ve çok sayıda program ve komisyon BM çatısı altında faaliyetlerini sürdürmektedir. (<http://www.un.org/en/aboutun/structure/index.shtml>)

Genel Kurul ana istişare organıdır. Tüm üye ülkelerin birer oy hakkı bulunan temsilcilerinden oluşur. Barış ve güvenlik, yeni üyelerin katılımı, bütçe gibi önemli konuları ilgilendiren kararlarda üçte iki çoğunluk gereklidir. Diğer konuları ilgilendiren kararlar salt çoğunlukla alınır. Genel Kurul'un Antlaşma'da belirtilen görev ve yetkileri şunlardır:

- Silahsızlanma ve silahların kontrolünü öngören düzenlemeler dâhil olmak üzere uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına yönelik konuları ele almak ve tavsiye kararları vermek;
- Güvenlik Konseyi'nde ele alınan ihtilaflar ve konuları kapsamamak üzere Dünya barışı ile ilgili konularda oturumlar düzenlemek ve tavsiye kararları almak;
- Güvenlik Konseyi'nde ele alınan ihtilaflar ve konular hariç olmak üzere Antlaşma kapsamına giren konularda ve BM organlarının görev ve yetkilerini kapsayan başlıklarda oturumlar düzenlemek ve tavsiye kararları almak;
- Uluslararası siyasi işbirliğini, uluslararası hukukun geliştirilmesi ve tedvini, herkesi kapsayan temel insan hak ve özgürlüklerinin hayata geçirilmesi ve ekonomik, toplumsal, kültürel, eğitim, sağlık alanlarında uluslararası işbirliği sağlanması için çalışmalara başlamak ve tavsiyede bulunmak;
- Kökeni her ne olursa olsun milletlerarasındaki dostça ilişkileri bozacak herhangi bir sorunun barışçıl yolla çözülmesi konusunda tavsiyede bulunmak;
- Güvenlik Konseyi ve diğer BM organlarının vereceği raporları değerlendirmek;
- Güvenlik Konseyi'nin daimi olmayan üyelerini, Ekonomik ve Sosyal Konsey

Bu kurumlar arasında en öne çıkanı ise Güvenlik Konseyi'dir. Zira uluslararası barış ve güvenliği koruma noktasında örgütün en yetkili organıdır. Güvenlik Konseyi Çin, ABD, İngiltere, Fransa ve Rusya'nın daimi üyesi olduğu ve alınan kararları veto edebildiği on beş üyeli bir yapılanmadır.

Antlaşma'nın 25. Maddesi gereğince, BM'nin tüm üyeleri Güvenlik Konseyi'nin aldığı kararları kabul edip uygulamak zorundadır. BM'nin diğer organları üye ülkelere ancak tavsiyede bulunurken, Konsey'in tek başına Antlaşma'da belirtildiği üzere üye devletlerin uyması gereken kararları alma yetkisi vardır.

üyelerini ve Vesayet Konseyi'nin ek üyelerini (gerekli olması durumunda) seçmek; Güvenlik Konseyi ile birlikte Uluslararası Adalet Divanı Yargıçlarını seçmek; ve Güvenlik Konseyi'nin tavsiyesi doğrultusunda Genel Sekreteri atamak. (<http://www.unicankara.org.tr/today/1.html>)

Bu kurumlar arasında en öne çıkanı ise Güvenlik Konseyi'dir. Zira uluslararası barış ve güvenliği koruma noktasında örgütün en yetkili organıdır. Güvenlik Konseyi Çin, ABD, İngiltere, Fransa ve Rusya'nın daimi üyesi olduğu ve alınan kararları veto edebildiği on beş üyeli bir yapılanmadır.(Evans ve Newnham 1998:552) 5 daimi üyenin her biri zaman içinde bir şekilde veto hakkını kullanmıştır. Daimi üye, söz konusu karara tam olarak katılmadığı ama bu kararı veto etmek istemediği durumlarda çekimser kalabilir. Böylelikle gerekli 9 olumlu oyun bulunması durumunda karar alınmasına olanak sağlar.

Antlaşma'nın 25. Maddesi gereğince, BM'nin tüm üyeleri Güvenlik Konseyi'nin aldığı kararları kabul edip uygulamak zorundadır. BM'nin diğer organları üye ülkelere ancak tavsiyede bulunurken, Konsey'in tek başına Antlaşma'da belirtildiği üzere üye devletlerin uyması gereken kararları alma

yetkisi vardır. Güvenlik Konseyi'nin Antlaşma'da belirlenen görev ve yetkileri aşağıdaki maddeleri içerir:

- BM ilke ve amaçları çerçevesinde uluslararası barış ve güvenliği korumak;
- Silah üretimini düzenleyici önlemler almak;
- Tarafların sorunlarını barışçıl yollardan çözmeleri için görüşmeye davet etmek;
- Uluslararası uyuşmazlıklara yol açabilecek anlaşmazlıkları ve sorunları araştırmak ve bu sorunların ya da maddelerin çözümü için tavsiyede bulunmak;
- Durumun ağırlaşmasını önlemek için ilgili tarafları söz konusu önlemlere uymaya çağırarak;

- Konsey kararlarının etkinliğini arttırmak amacıyla BM üyelerini yaptırım gibi doğrudan şiddet içermeyen Güvenlik Konseyi kararlarına uymaya çağırarak;
- Uluslararası barış ve güvenliği sağlamak ve korumak için güç kullanımına başvurmak ya da onay vermek;
- Yerel anlaşmazlıkların bölgesel düzenlemeler aracılığıyla barışçıl yollarla çözülmesini teşvik etmek ve bu bölgesel düzenlemelerin BM yetkisi dâhilinde kullanılmasını sağlamak;
- Genel Kurul'a Genel Sekreter ataması konusunda tavsiyede bulunmak ve Kurul'la birlikte Uluslararası Adalet Divanı yargıçlarını seçmek;
- Uluslararası Adalet Divanından yasal konularda hukuki rapor talep etmek; BM'ye yeni üye kabulü konusunda Genel Kurul'a tavsiyede bulunmak.

Ekonomik ve Sosyal Konsey, BM ailesi içinde yer alan kuruluşların eş güdüm içerisinde çalışmalarını sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Konsey'in 3 yıllık süreyle hizmet eden 54 üyesi vardır. Konsey'de oylama salt çoğunluk ilkesine dayanır; her üyenin bir oyu vardır. Ekonomik ve Sosyal Konsey'in görev ve yetkileri şunlardır:

- Uluslararası ekonomik ve sosyal konuları ele almak ve BM'ye üye devletlere siyasi tavsiyelerde bulunacak ana forum niteliğini taşımak;
- Uluslararası ekonomik, sosyal, kültürel, eğitim, sağlık ve ilgili konularda çalışmalar yapmak, rapor hazırlamak ve tavsiyede bulunmak;
- İnsan haklarına ve temel özgürlüklere saygı gösterilmesini sağlamak ve uygulamak;
- Ekonomik, sosyal ve ilgili alanlarda büyük uluslararası konferanslar hazırlamaya ve organize etmeye yardımcı olmak ve bu konferansların koordineli olarak takibini yapmak;
- BM'ye bağlı özel teşkilatların çalışmalarını yine onlara danışarak ve tavsiyede bulunarak ve Genel Kurul'a tavsiyelerde bulunarak koordine etmek.

Ekonomik ve Sosyal Konsey, BM ailesi içinde yer alan kuruluşların eş güdüm içerisinde çalışmalarını sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Konsey'in 3 yıllık süreyle hizmet eden 54 üyesi vardır. Konsey'de oylama salt çoğunluk ilkesine dayanır; her üyenin bir oyu vardır.

Merkezi Lahey'de olan Uluslararası Adalet Divanı ise, BM'nin başlıca adli organıdır. Devletler arasındaki yasal anlaşmazlıkları çözüme kavuşturur ve BM ve onun özel teşkilatlarına hukuk müşavirliği hizmeti verir. Tüzüğü, BM Anlaşması'nın ayrılmaz bir parçasıdır.

Vesayet Konseyi, 7 üye devletin yönetimi altına verilen 11 bölgesel yönetimin denetimini sağlamak ve bu bölgelerin kendi özerk yönetimlerini kurmaları ya da bağımsız olmaları için yeterli adımların atılmasını garanti etmek üzere, 1945 yılında, BM Antlaşması'nın ilgili maddesi gereğince kuruldu. Antlaşma, başka bir ülke yönetimi altında bulunan topraklarda yaşayan halkların siyasi, ekonomik, sosyal ve eğitim alanlarındaki ilerlemeleri ile ilgili olarak Yönetim Birimi tarafından hazırlanan raporları inceleme ve görüşme; bölgelerden dilekçe kabul etme ve bölgelerde özel görevleri üstlenme yetkisini Vesayet Konseyine vermiştir.

Söz konusu bölgeler, 1994 yılına kadar, gerek ayrı devletler olarak gerekse de bağımsız komşu devletlere katılarak özerk yönetimlerini kurmuş ya da bağımsızlıklarına kavuşmuştur. Vesayet Konseyi'nin çalışmaları sonucu en son olarak Pasifik Adası Palu bağımsızlığına kavuşmuş ve BM'nin 185. üyesi olarak teşkilata katılmıştır. Görevi biten Vesayet Konseyi'nin üye sayısı şu anda Güvenlik Konseyi'nin 5 daimi üyesine (Çin, Fransa, Rusya

Federasyonu, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri) indirilmiş ve gerek görülmesi hâlinde danışılacak bir yapıya dönüştürülmüştür.

Merkezi Lahey'de olan Uluslararası Adalet Divanı ise, BM'nin başlıca adli organıdır. Devletler arasındaki yasal anlaşmazlıkları çözüme kavuşturur ve BM ve onun özel teşkilatlarına hukuk müşavirliği hizmeti verir. Tüzüğü, BM Anlaşması'nın ayrılmaz bir parçasıdır. Divan, Tüzüğüne taraf olan tüm devletlere -ki BM üyelerinin tamamını kapsar- açıktır. Yalnızca devletler ihtilafı konularında Divan önünde taraf olabilir ve ihtilaflarını sunabilir. Divan, özel şahıs ve kişiler ile uluslararası örgütlere açık değildir. Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi herhangi yasal bir konu hakkında Divan'ın hukuki görüşünü alabilir. BM'nin diğer organları ve özel teşkilatları ancak Genel Kurul'un uygun görmesi durumunda faaliyetleri kapsamındaki yasal konularda Divan'ın hukuki görüşünü alabilir.

Genel Sekreterlik, çeşitli görevlerde çalışan ve Teşkilatın günlük işlerini yürüten uluslararası memurlardan oluşur. BM'nin diğer ana organlarına hizmet eder ve bu organların açıkladığı program ve politikaları uygular. Birimin başı olan Genel Sekreter, Güvenlik Konseyi'nin tavsiyesi üzerine Genel Kurul tarafından 5

yıllık bir süre için atanır. Genel Sekreter seçilen kişi en fazla iki dönem bu görevde bulunabilir. Genel Sekreterliğin görevi BM'nin ele aldığı çeşitli sorunları kapsar. Bu, barış gücü operasyonlarının idaresinden uluslararası anlaşmazlıklarda arabuluculuk yapmaya, ekonomik ve sosyal eğilimleri teftişten insan hakları ve sürdürülebilir kalkınma üzerine çalışmalar hazırlamaya kadar çeşitli görevleri içerir. Genel Sekreterlik personeli ayrıca dünya medyasını BM çalışmaları hakkında bilgilendirir; tüm dünyayı ilgilendiren meseleler hakkında uluslararası konferanslar düzenler; konuşmaları yorumlar ve belgeleri örgütün resmi dillerine çevirir.

Sekreterliğin normal bütçeye bağlı olarak çalışan yaklaşık 170 ülkeden 7.500 civarında personeli bulunmaktadır. Uluslararası memurlar, üst düzey personel ve Genel Sekreter yürüttükleri çalışmalar için yalnızca BM'ye karşı sorumludur ve herhangi bir hükümet ya da merciden talimat almayacaklarına dair ant içerler. Antlaşma uyarınca, her devlet Genel Sekreter ve personelinin uluslararası Antlaşmada belirtilen sorumluluklarına saygı göstermekle ve onlara tesir edecek tutumlardan kaçınmakla yükümlüdür. BM'nin, merkezi New York'ta bulunmasına rağmen, Addis Ababa, Bangkok, Beyrut, Cenevre, Nairobi, Santiago ve Viyana' da önemli bir varlığı ve tüm dünyada büroları vardır. (<http://www.unicankara.org.tr/today/1.html>)

BM Antlaşması'nın birinci maddesinde örgütün amaçları sıralanmıştır. Bunlardan ilki ve en önemlisi ise "uluslararası barış ve güvenliği sağlamak"tır. Aynı Antlaşmanın 2/4. maddesi ile ise uluslararası ilişkilerde kuvvet kullanılması ve kuvvet kullanma tehdidinde bulunulması açıkça yasaklanmaktadır. Fakat kuvvet kullanma yasağının kural dışılıkları da vardır. Bunlar; Meşru Müdafaa, İkinci Dünya Savaşı İtilaf Devletlerine Karşı Kuvvet Kullanılması, BM Kararları Uyarınca Kuvvet Kullanılması, BM Çerçevesinde Özel Askeri Anlaşmalar Yapılana Kadar Beş Büyük Devlete Tanınan Kuvvet Kullanma Yetkisi ve Self-determinasyon İlkesi Gereği Sömürgelerce Kuvvet Kullanılması Sorunu şeklinde sıralanabilir. (Pazarıcı 2000: 112-122) Kuvvet kullanımının meşruiyetini bu kadar net bir biçimde ortaya koyan ilk uluslararası belgenin BM Antlaşması olduğu söylenebilir. Zira BM öncesi Briand-Kellogg Paktı, Stimson Doktrini ve Milletler Cemiyeti gibi kimi girişimlerin de esas sorunsalı kuvvet kullanımı olsa da bu girişimleri etkisi sınırlı kalmıştır. (Värk, 2013: 57,58)

Birimin başı olan Genel Sekreter, Güvenlik Konseyi'nin tavsiyesi üzerine Genel Kurul tarafından 5 yıllık bir süre için atanır. Genel Sekreter seçilen kişi en fazla iki dönem bu görevde bulunabilir. Genel Sekreterliğin görevi BM'nin ele aldığı çeşitli sorunları kapsar.

Sekreterliğin normal bütçeye bağlı olarak çalışan yaklaşık 170 ülkeden 7.500 civarında personeli bulunmaktadır. Uluslararası memurlar, üst düzey personel ve Genel Sekreter yürüttükleri çalışmalar için yalnızca BM'ye karşı sorumludur ve herhangi bir hükümet ya da merciden talimat almayacaklarına dair ant içerler.

BM, sömürgeciliğin tasfiyesi ve sömürge halklarının bağımsızlık kazanması sürecinde çok önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca kurulan yeni devletlerin uluslararası düzeyde tanınması ve yoksulluğun yaygın olduğu bu ülkelerin iktisadî ve sosyal yönden kalkınması için de katkılar sağlamıştır. Yine BM, özellikle konferanslar yoluyla uluslararası hukukun gelişmesi ve daha fazla yaygınlaşması, çevrenin korunması, insan hakları ve kalkınma gibi temel küresel meselelerde öncü bir aktör olmuştur. Uluslararası ilişkilerde iktisadî ve sosyal faktörlerin önemi arttıkça BM Genel Kurulu'nun daha âdil bir uluslararası düzen arayışındaki rolü de artmış, örneğin; Genel Kurul, silahların denetimi ve silahsızlanma konusunda bugüne dek pek çok kararı kabul etmiştir. Ne var ki, bütün bu çabalar küresel nitelikli pek çok devasa sorunun bertaraf edilmesini ya da asgarîye indirilmesini mümkün kıl(a)mamıştır. (Aral 2013: 14,15)

BM'nin Küresel Güvenliğin

Korunmasındaki Rolü

BM'nin küresel barış ve güvenliği koruma noktasındaki en önemli rolü kuvvet kullanma ya da kullanmaya izin verme noktasında ortaya

çıkılmaktadır. BM Antlaşması'nın özellikle VII. bölümünde düzenlenen uluslararası barışın ve güvenliğin korunması ve tartışmalı olmakla birlikte Uluslararası Adalet Divanı'nın kararlarına uyulmasını sağlamak amacıyla 94. maddesi çerçevesinde BM organlarının kararları uyarınca kuvvet kullanılması BM Antlaşması'nın hukuka uygun kuvvet kullanılması olarak değerlendirdiği bir durumu oluşturmaktadır. (Pazarıcı 2000:112,122)

Kuvvet kullanma konusu her ne kadar BM Antlaşması VII. Bölüm'de düzenlenmiş olsa da belki BM'nin yetki ve sorumlulukları konusunda en büyük tartışmalar da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Zira hangi hâllerde kuvvet kullanmak meşrudur? Bu kuvvet kullanımı ilgili ülkelerin iç işlerine müdahale midir? Kuvvet kullanımının ölçüsü ne olmalıdır? Kimi devletler BM'yi ulusal çıkarları adına mı kullanmaktadır? gibi çok sayıda soru ortaya çıkmakta ve maalesef bu soruların cevabı üzerinde bir oydaşma sağlanamamaktadır.

Bu sorulardan “kuvvet kullanma” ile “egemen devletlerin iç işlerine müdahale edilemez” ilkesinin çatıştığı yönündeki kafa karışıklığı son dönemlerde uluslararası hukuk literatürüne dâhil edilmiş olan “insani müdahale” ve “koruma sorumluluğu”¹ (Ntahiraja 2012: 419,442) gibi yeni hukuksal tanımlamalarla bir nebze de olsa aşılmıştır. Fakat, bu sorular içinde en can alıcısı BM’nin gücünün gücünü pekiştirmek adına araçsallaştırıldığı noktasında ortaya çıkmaktadır.

Gerçekten de beş daimi üye ve özellikle ABD, BM ve NATO gibi örgütlerle işbirliği yaparak, Irak ve Afganistan örneğinde olduğu gibi, ulusal güvenlik tehditlerini bertaraf etme yoluna gitmektedir. ABD’nin bu yaklaşımı ulusal güvenlik belgelerine de yansımıştır. Örneğin 2010 tarihli ulusal güvenlik strateji belgesinde ABD’nin güç kullanımı gerekli olduğu hallerde BM Güvenlik Konseyi ve NATO seçeneklerini öncelikli olarak göz önünde bulundurması gerektiğinin altı çizilmiştir. (Yusoff ve Soltani 2012:247) ABD’nin bu örgütleri ulusal çıkarları adına kullandığı artık bilinen bir gerçektir. Kimi zaman uluslararası hukuk adına bir meşrulaştırma aracı, kimi zaman ilgili askeri müdahalenin maliyetinin düşürülmesi ve kimi zaman da bu örgütler çatısı altındaki diğer devletlerin güçlerinden yararlanma adına ABD bu örgütleri kullanmaktadır.

Yalnız kuvvet kullanımı konusunda değil, küresel güvenlik alanındaki hemen her konuda BM’nin aktif bir rol oynadığını görmekteyiz. Bu alanlardan biri “silahsızlanma”dır. Özellikle kitle imha silahları olarak adlandırılan nükleer, biyolojik ve kimyasal silahların yayılmasının önlenmesi BM’nin kuruluşundan itibaren ilgi alanına dâhil ettiği en önemli güvenlik konularından biri olagelmıştır. Silahsızlanma, silahların kontrolü, nükleer silahlanmanın yasaklanması gibi konular bu alanda BM’nin üzerinde durduğu temel başlıklar olmuştur. 1968 yılında nükleer silahların yayılmasını engellemeye yönelik NPT Antlaşması’nu hâlihazırda 187 ülke imzalamıştır.(Tannenwald 2004:3,4)

BM’nin diğer önemli bir misyonu; uluslararası barış ve güvenliğin korunmasıdır.² Barış Gücü; “BM koruması altında, gerçek veya muhtemel uluslararası çatışmaların veya açıkça uluslararası boyutu bulunan iç çatışmaların denetlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olmak üzere, asker veya sivil uluslararası personelin tarafların muvafakati ile gönderildiği, BM merkezi dışında icra edilen harekâttır” şeklinde tanımlanmaktadır. BM Antlaşması’nda, barış gücü açıkça düzenlenmemiştir. Fakat, BM Antlaşması’nın saldırganlıkla mücadeledeki

BM Antlaşması’nın birinci maddesinde örgütün amaçları sıralanmıştır. Bunlardan ilki ve en önemlisi ise “uluslararası barış ve güvenliği sağlamak”tır.

Kimi zaman uluslararası hukuk adına bir meşrulaştırma aracı, kimi zaman ilgili askeri müdahalenin maliyetinin düşürülmesi ve kimi zaman da bu örgütler çatısı altındaki diğer devletlerin güçlerinden yararlanma adına ABD bu örgütleri kullanmaktadır.

yetersizlikleri barış gücü kullanılmasına neden olmuştur.(Bozkurt 2003: 81)

Barışı koruma operasyonlarının açık hukukî dayanaktan yoksun olmasına rağmen, bu operasyonlara hukukî dayanak bulmak doktrinde zor olmamıştır. Her ne kadar doktrinde görüş birliği olmasa da, BM Antlaşması'nın birçok hükmünün bu operasyonlara hukukî dayanak oluşturduğu ifade edilmiştir. Bazı yazarlara göre, bu operasyonlar hiçbir zorlayıcı karaktere sahip olmadıkları ve ilgili tarafların rızasına dayandıkları için, uyumsuzlukların barışçı çözüm yöntemlerinin düzenlendiği BM Antlaşması'nın VI. bölümünden doğmaktadır. Bazıları ise, operasyonların hukukî temellerinin Antlaşmanın VI. bölümü ile VII. bölümü arasında bir yerlerde, hayalî fakat potansiyel olarak var olan "VI Buçuk Bölümü" olduğunu ileri sürmüştür. Bu durumun ana nedeni, bu operasyonların, VI. bölümün askerî olmayan işbirliği imkânları ile VII. bölümün zorlama tedbiri niteliğindeki harekâtları arasında bir yerlerde

bulduğu şeklindeki görüştür.(Öncü 2006: 32,33)

Mavi Bereliler diye de anılan barış gücü, zamanla BM'nin en çok tanınan faaliyetlerinden biri hâline gelmiştir. Günümüzde, yaklaşık 120 ülkeden 110 bin erkek ve kadın personel dünyanın çatışma yaşanan çeşitli bölgelerinde görev yapmaktadır. Barış gücünün bir kısmını askeri personel oluştururken, bir kısmı ise sivillerden müteşekkildir. (<http://www.unicankara.org.tr/today/2.html>)

BM'nin barışı koruma misyonlarında Soğuk Savaş sonrası dönemde adeta bir patlama yaşandığı görülmektedir. Soğuk Savaş döneminde yaklaşık rakamlarla on bin BM askeri barışı koruma adı altında çeşitli bölgelerde görev almaktaydı. Soğuk Savaş sonrası dönemde ve özellikle doksanlı yılların sonlarına doğru bu rakamın seksen binlere dayandığını görmekteyiz.(Thakur 2006: 39,40) Fakat, bu yük BM açısından fazladır. Zira, BM'nin ne ekonomik ne de askeri olarak böylesi bir yükün altından kalkması imkansızdır.³ Bu nedenle BM, uluslararası barış ve güvenliğin korunması adına diğer uluslararası ve bölgesel örgütlere de yetki verebilmektedir. Özellikle son yıllarda NATO, AB ve Afrika Birliği Örgütü BM yetkisiyle barışı koruma misyonları ifa etmişlerdir.⁴

Bu çalışmada BM'nin barışı koruma misyonları aynı adla adlandırılmış olsa da aslında bu konu farklı kavramsallaştırmaları bünyesinde barındırmaktadır.

Bu kapsamda BM; Barışı kurma ve önleyici önlemler, barışı koruma, barışı zorlama, barışı inşa etme gibi çok çeşitli misyonlar üstlenmektedir. Bunların yanı sıra uluslararası barış ve güvenliğin korunması adına; kadın ve çocuklar başta olmak üzere sivillerin korunması, kara mayınlarının temizlenmesi, seçimlerin demokratik usullerle yapılması, terörizmle mücadele, uyuşturucu ticaretiyle mücadele ve sınır aşan organize suçlarla mücadele gibi tematik konularda da faaliyetler yürütmektedir.⁵

Fakat kuvvet kullanma, yaptırımlar, barışı koruma gibi tüm girişimlerden önce küresel barış ve güvenliğin korunması adına BM'nin en temel sorumluluk alanlarından biri bu sorunları masa başında çözmek, diğer bir anlatımla uyumsuzlukları barışçıl yollarla çözmektir. BM, bu konuda öncelikli olarak önleyici diplomasi olarak adlandırılan girişimlerde bulunabilir. BM'nin bu konudaki yetki ve sorumlulukları Uyuşmazlıkların Barışçı Yollarla Çözümü başlığı taşıyan BM Antlaşması VI. Bölüm ile düzenlenmiştir. Bu bölümün en öne çıkan yönü ise Güvenlik Konseyi'ne bu konuda geniş yetkiler verilmiş olmasıdır.

BM'nin küresel güvenlik alanındaki bir diğer önemli rolü ise uluslararası hukuk kurallarının gelişmesine yaptığı katkıdır. Askeri konularda uluslararası güvenliğin gelişimine katkısı tartışmaya açık olmakla beraber, özellikle sağlık, çevre, eğitim, insani hukuk, insan hakları gibi alanlarda küresel barış ve güvenliğin uluslararası antlaşmalar ve normlarla belirli bir çerçeveye içine alınması noktasında şu an dünyadaki en önemli mekanizma olduğu aşikârdır. Yeterli olmamasına rağmen yine de uluslararası hukuk kurallarının evrensel değerler olarak tüm aktörler tarafından benimsenmesi şu an için BM'nin tekelinde denilebilir. Örgütün ana organları ve uzmanlık kuruluşları uluslararası hukuk kurallarını geliştirebilecek güçtedir. (Scott 2004: 37) Fakat buna rağmen örgütün bu gücünü daha verimli kullanabileceği açıktır. Bunun önünü açabilmesinin ise diğer devletlerin BM'nin güçlülerin örgütü olduğu anlayışının değiştirilmesiyle mümkündür.

Mavi Bereliler diye de anılan barış gücü, zamanla BM'nin en çok tanınan faaliyetlerinden biri hâline gelmiştir. Günümüzde, yaklaşık 120 ülkeden 110 bin erkek ve kadın personel dünyanın çatışma yaşanan çeşitli bölgelerinde görev yapmaktadır. Barış gücünün bir kısmını askeri personel oluştururken, bir kısmı ise sivillerden müteşekkildir.

BM'nin küresel güvenlik alanındaki bir diğer önemli rolü ise uluslararası hukuk kurallarının gelişmesine yaptığı katkıdır. Askeri konularda uluslararası güvenliğin gelişimine katkısı tartışmaya açık olmakla beraber, özellikle sağlık, çevre, eğitim, insani hukuk, insan hakları gibi alanlarda küresel barış ve güvenliğin uluslararası antlaşmalar ve normlarla belirli bir çerçeve içine alınması noktasında şu an dünyadaki en önemli mekanizma olduğu aşikârdır.

Güvenliğin Yeniden Düşünülme Sürecinde BM'nin Güvenlik Algılanmasında Yaşanan Değişim

Soğuk Savaş'ın bitmesi yalnızca realist paradigmanın çöküşüne değil, buna paralel olarak realist teorik çerçeve içinde bilimsel faaliyetlerin yürütüldüğü geleneksel güvenlik anlayışını da dönüştürmesine sebebiyet vermiştir. Barry Buzan başta olmak üzere, Kopenhag Okulu bünyesinde çalışmalarını sürdüren akademisyen tarafından güvenlik derinleştirilmeye ve genişletilmeye çalışılmış ve bu süreç yeni güvenlik anlayışı olarak adlandırılmıştır. Bu bağlamda askeri güvenlik odaklı ve devlet merkezli bir bakış açısına sahip geleneksel güvenlik anlayışının artık işlevselliğini ve açıklayıcılığını yitirdiği kanaatine varılmıştır. Yeni güvenlik anlayışıyla insan ya da birey güvenliği, gıda güvenliği, sağlık güvenliği, demografik güvenlik, çevre güvenliği, enerji güvenliği, ekonomi güvenliği, siber güvenlik gibi yeni alanlar güvenlik çalışmaları içine dâhil edilmiştir.

BM'nin de güvenliği yeniden düşünme süreciyle birlikte askeri güvenlik merkezli bakış açısından kurtulduğu görülmektedir. BM bu anlayış değişimiyle beraber insan ya da birey güvenliği, gıda güvenliği, sağlık güvenliği, demografik güvenlik, çevre güvenliği gibi güvenliği yeniden düşünme süreciyle birlikte güvenlik alanına eklemlenmiş olan yeni alanlarda oldukça önemli roller oynamaya başlamıştır. Ana organların yanı sıra özellikle BM'ye bağlı uzmanlık kuruluşlarının bu güvenlik alanlarındaki sorunları minimize etmek adına oldukça aktif bir rol oynadığı söylenebilir. Askeri güvenlik noktasında başarısı tartışmaya açık olan örgüt, insani konularda ve askeri olmayan güvenlik alanlarında bu açığını kapatmaya gayret etmektedir.

İçinde yaşadığımız 21. yüzyılda bir taraftan küresel olarak hayat standartları yükselirken diğer taraftan da ülkeler arasındaki ve ülkelerin kendi içindeki sosyal grupların refah seviyeleri arasındaki fark, istisnalar bir yana açılmaya devam

etmektedir. Gerçekten de yaşadığımız dünyadaki bunca refah artışına, uluslararası kuruma, sivil toplum örgütüne ve sıklıkla dillendirilen demokrasi ve adalet söylemlerine rağmen bugün de insanlık devasa sorunlarla karşı karşıyadır. Her şeyden önce yoksulluk ve işsizlik küresel bir sorun olarak büyümeye devam etmektedir. Dünya nüfusunun en zengin % 20'si, küresel gelirin dörtte üçünü elde ederken, en yoksul % 40'ı küresel gelirin sadece yirmide birine sahiptir. Gelişmekte olan ülkelerde her üç çocuktan birisi uygun bir barınaktan, her beş çocuktan birisi temiz sudan, her yedi çocuktan birisi ise sağlık hizmetlerinden yoksundur. Dünyada 1,6 milyar insan elektrikten mahrum yaşamaktadır. Yoksulluk nedeniyle her gün yerküre üzerinde 22 bin çocuk hayatını kaybetmektedir. Bugün gelinen noktada pek çok yoksul ülke dış borçlarını ödeyemez hâle gelmiştir. Dünyadaki yapısal şiddetin en önemli nedeni yoksulluk, adaletsizlik ve sosyoekonomik sorunlardır. O hâlde devletlerin yoksullukla mücadelelerine ve sosyal adaleti sağlama çabalarına BM'nin sağlayacağı destek, aynı zamanda uluslararası düzeydeki insani güvenlik için hayati önem taşımaktadır. Nitekim BM Antlaşması'nın 55. maddesine göre, BM'nin görevlerinden birisi de tüm dünyada "daha yüksek bir hayat standardı, tam istihdam ve iktisadî ve sosyal ilerleme ve kalkınma koşulları" sağlamaktır. O hâlde BM'nin mevcut durumun sürdürülebilir olmadığını görerek bu sorunların üzerine cesaretle gitmesi gerekmektedir.(Aral 2013: 15)

İnsani güvenlik alanının yanı sıra çevre güvenliği konusunda da BM'nin oldukça aktif olduğu söylenebilir. Aslında Soğuk Savaş döneminde de örgüt, çevre konusunda duyarlıydı. Lakin, çevrenin güvenlik alanı içine dâhil edilmesi yeni bir gelişmedir. Zira BM Güvenlik Konseyi, Temmuz 2011'de küresel iklim değişikliğini uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden bir olgu olarak tanımlanmıştır.(Stripple 2012: 181)

Dünya nüfusunun en zengin % 20'si, küresel gelirin dörtte üçünü elde ederken, en yoksul % 40'ı küresel gelirin sadece yirmide birine sahiptir. Gelişmekte olan ülkelerde her üç çocuktan birisi uygun bir barınaktan, her beş çocuktan birisi temiz sudan, her yedi çocuktan birisi ise sağlık hizmetlerinden yoksundur. Dünyada 1,6 milyar insan elektrikten mahrum yaşamaktadır. Yoksulluk nedeniyle her gün yerküre üzerinde 22 bin çocuk hayatını kaybetmektedir.

Özetle BM, güvenliğin yeniden düşünülme süreciyle ortaya çıkan yeni güvenlik alanlarının hepsinde faaliyetler yürütmekte ve çevreden siber alana, uzaydan doğal kaynakların güvenliğine kadar hemen her çeşit tehditle mücadele etmektedir. Fakat, çalışmada daha önce de zikredildiği gibi tüm bu faaliyetler örgütün büyük devletlerin gölgesinde faaliyetlerini yürütmekte olduğu gerçeğini değiş-tirmemektedir.

Fakat çevresel tehditlerin temel kaynağı olarak görülen ABD ve Çin'in Güvenlik Konseyi daimi üyesi olması böylesi tanımlamaların kâğıt üstünde kalmasına sebebiyet vermektedir.

Sağlık Güvenliği de BM'nin son yıllarda üzerinde önemle durduğu bir güvenlik alanıdır. Özellikle savaş ve çatışma esnasında ve sonrasında ortaya çıkan insani krizlerin sağlık boyutu oldukça önemlidir. Zira, ilgili halkların gerekli ilağ ve tıbbi destekten yoksunluğu çok sayıda ölüme sebebiyet verebilmektedir.⁶ BM, bu konuda oldukça duyarlı davranmakta ve Kızılhaç gibi diğer örgütlerle işbirliği yaparak bu olumsuzlukları gidermeye gayret etmektedir. Bunun yanı sıra yalnızca çatışmalar söz konusu olduğunda değil, doğal felaketler sonucu ve/veya yoksulluk nedeniyle ortaya çıkan sağlık güvenliğine yönelik tehditler de BM'nin üzerinde önemle durduğu bir konudur.

BM, uzayın barışçıl amaçlarla kullanılmasını ve uzayda gerçekleştirilen faaliyetlerden bütün ulusların eşit bir şekilde faydalanmasını sağlamak için de çalışmalar yürütmektedir. Uzayın barışçıl amaçlarla kullanılmasıyla ilgili bu kaygı, ilk insan yapımı uydu olan Sputnik uydusunun 1957 yılında Sovyetler Birliği tarafından uzaya fırlatılmasıyla başladı ve uzay teknolojisi alanındaki ilerlemelerle devam etti. BM, uluslararası uzay hukukunu geliştirip uzay bilimi ve teknolojisi alanlarında uluslararası işbirliğini güçlendirerek bu konuda önemli bir rol oynamıştır. Bu alandaki en önemli hükümetler arası organ BM Uzayın Barışçı Amaçlarla Kullanımı Komitesi'dir. Bu komite, uzayın barışçıl kullanımı konusunda uluslararası işbirliğinin kapsamını gözden geçirir, bu konuda değişik programlar tasarlar, BM'yi teknik işbirliği konusunda yönlendirir, araştırmaları ve bilgi

yayımlarını teşvik eder ve uluslararası uzay hukukunun geliştirilmesine katkıda bulunur. BM Genel Kurulu tarafından 1959 yılında kurulan bu komitede 65 üye devlet bulunur. (<http://www.unicankara.org.tr/today/2.html>) Günümüzde uzay konusundaki rekabet göz önünde bulundurulursa, ilerleyen yıllarda uzay tabanlı

teknoloji yarışın kızışacağı ve bunun bir takım küresel güvenlik tehdidinde kapı açacağı söylenebilir.

Özetle BM, güvenliğin yeniden düşünülme süreciyle ortaya çıkan yeni güvenlik alanlarının hepsinde faaliyetler yürütmekte ve çevreden siber alana, uzaydan doğal kaynakların güvenliğine kadar hemen her çeşit tehditle mücadele etmektedir. Fakat, çalışmada daha önce de zikredildiği gibi tüm bu faaliyetler örgütün büyük devletlerin gölgesinde faaliyetlerini yürütmekte olduğu gerçeğini değiştirmemektedir.

Sonuç Yerine

BM, günümüzde küresel barış ve güvenliğin korunması konusunda en evrensel ve en etkin uluslararası yapılanmadır. Çalışmada da değinildiği gibi örgüt bugün yalnız askeri tehditlerle değil yeni güvenlik alanlarında zikredilen diğer tehditlerle de mücadele etmektedir. Çevre güvenliği, sağlık güvenliği, gıda güvenliği, birey güvenliği, enerji güvenliği, doğal kaynakların güvenliği, demografi güvenliği gibi alanlarda örgüt, özellikle uzmanlık kuruluşları aracılığıyla oldukça ciddi çalışmalar yapmaktadır. Bunun yanı sıra kuvvet kullanma imkânı nedeniyle de geleneksel askeri tehditler söz konusu olduğunda tüm dünya gözlerini BM'ye çevirmektedir.

Fakat, BM'nin küresel güvenliği ne kadar koruyabildiği noktasında çok ciddi tartışmalar vardır. Bu tartışmaların en önemli sebebi, örgütün veto hakkına sahip beş büyük devletinden kaynaklanmaktadır. Zira, tarihsel süreçten çok net okunabildiği gibi Güvenlik Konseyi'nin daimi üyeleri ulusal menfaatlerine aykırı gördükleri her durumda veto kartını kullanmakta ve örgütün işleyişini sekteye uğratmaktadır. Özellikle son yıllarda ABD'nin terörizmle mücadele ve kitle imha silahlarının yayılmasını engellenme gibi gerekçelerle BM kararlarıyla askeri müdahalelerde bulunması da diğer devletlerin örgütün ne kadar güvenilir olduğunu sorgulamalarını beraberinde getirmektedir.

Fakat, BM'nin küresel güvenliği ne kadar koruyabildiği noktasında çok ciddi tartışmalar vardır. Bu tartışmaların en önemli sebebi, örgütün veto hakkına sahip beş büyük devletinden kaynaklanmaktadır. Zira, tarihsel süreçten çok net okunabildiği gibi Güvenlik Konseyi'nin daimi üyeleri ulusal menfaatlerine aykırı gördükleri her durumda veto kartını kullanmakta ve örgütün işleyişini sekteye uğratmaktadır.

Böylesi gerçekler BM'nin güvenilirliğini temelden sarsmakta ve her geçen gün dünyanın farklı bölgelerinden itirazlar yükselmektedir. Bu bağlamda genel olarak BM'nin reforma tabi tutulmasında, Güvenlik Konseyi üyelik sisteminin değiştirilmesine ve mevcut daimi üyelere yenilerinin eklenmesi gerektiğine kadar pek çok konuda BM tartışılmaktadır. Türkiye de son dönem sesini yükselten ülkelerden biridir ve "dünya beşten büyüktür" diyerek bu tepkisini ortaya koymaktadır. Fakat, görünür gelecekte örgütün yapısal bir değişime gitmesi zor görünmektedir. Zira, Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesi de böylesi bir değişime direnmektedir. Ancak 11 Eylül gibi sarsıcı ve koşullarda köklü değişimi gerektiren bir tehdit tüm dünyayı tehdit eder hale gelirse böylesi bir yapısal değişimin önü açılabilir.

EK-1

BM Antlaşması VII. BÖLÜM (www.izmir.gov.tr, 2013)

Barışın Tehdidi, Bozulması ve Saldırı Eylemi Durumunda Alınacak Önlemler

Madde 39

Güvenlik Konseyi, barışın tehdit edildiğini, bozulduğunu ya da bir saldırı eylemi olduğunu saptar ve uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için tavsiyelerde bulunur veya 41 ve 42. Maddeler uyarınca hangi önlemler alınacağını kararlaştırır.

Madde 40

Güvenlik Konseyi, durumun ağırlaşmasını önlemek üzere, 39. Madde uyarınca tavsiyelerde bulunmadan ya da önlemleri kararlaştırmadan önce, ilgili tarafları gerekli ya da uygun gördüğü geçici önlemlere uymaya çağırabilir. Bu geçici önlemler tarafların haklarını, iddialarını ya da konumlarını hiçbir biçimde zedelemes. Bu geçici önlemlerin yerine getirilmemesi hâlinde Güvenlik Konseyi bunu gereğince dikkate alacaktır.

Madde 41

Güvenlik Konseyi, kararlarını yürütmek için silahlı kuvvet kullanımını içermeyen ne gibi önlemler alınması gerektiğini kararlaştırabilir ve Bileşmiş Milletler üyelerini bu önlemleri uygulamaya çağırabilir. Bu önlemler, ekonomik ilişkilerin ve demiryolu, deniz, hava, posta, telgraf, radyo ve diğer iletişim ve ulaştırma araçlarının tümüyle ya da bir bölümüyle kesintiye uğratılmasını, diplomatik ilişkilerin kesilmesini içerebilir.

Madde 42

Güvenlik Konseyi, 41. Maddede öngörülen önlemlerin yetersiz kalacağı ya da kaldığı kanısına varırsa, uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için, hava, deniz ya da kara kuvvetleri aracılığıyla, gerekli saydığı her türlü girişimde bulunabilir. Bu girişimler gösterileri, ablukayı ve BM üyelerinin hava, deniz ya da kara kuvvetlerince yapılacak başka operasyonları içerebilir.

Madde 43

1. BM'nin tüm üyeleri, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına katkıda bulunmak üzere, Güvenlik Konseyi'nin çağrısı ile özel anlaşma ya da anlaşmalar uyarınca, uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli silahlı kuvvetleri ve geçit hakkını da içine almak üzere her türlü yardım ve kolaylığı Konsey' in hizmetine sunmayı yüklenirler.

2. Bu anlaşma ya da anlaşmalarda, söz konusu kuvvetlerin sayısı, niteliği hazırlık derecesi ve genel mevkileri ile sağlanacak kolaylık ve yardımın niteliği belirlenecektir.

3. Anlaşma ya da anlaşmalar, Güvenlik Konseyi'nin girişimi ile mümkün olan en kısa zamanda görüşülecektir. Anlaşmalar, Güvenlik Konseyi ile örgüt üyeleri arasında ya da Güvenlik Konseyi ile ülke grupları arasında yapılacak ve imzalayan devletlerce, her birinin anayasası gereğince, onaylanacaktır.

Madde 44

Güvenlik Konseyi kuvvet kullanmaya karar verdiği zaman, Konsey'de temsil edilmeyen bir üyeyi, 43. Madde uyarınca üstlenilen yükümlülüklerin yerine getirilmesi için silahlı kuvvet vermeye çağırılmadan önce, o üyeyi, dilerse, o üyenin kendi silahlı kuvvetlerine bağlı birliklerin kullanılmasına ilişkin Güvenlik Konseyi kararlarına katılmaya çağıracaktır.

Madde 45

BM'in ivedi askeri önlemler alabilmesini sağlayabilmek üzere üyeler, birleşik uluslararası zorlayıcı önlemleri yürütmek için derhal kullanılacak ulusal hava kuvveti birlikleri bulunduracaklardır. Bu birliklerin gücü ve hazırlık derecesi ile bunların birlikte hareketini düzenleyen planlar, 43. Madde'de belirtilen özel anlaşmanın ya da anlaşmaların öngördüğü sınırlar içinde, Askeri Kurmay Komitesi'nin yardımı ile Güvenlik Konseyince belirlenecektir.

Madde 46

Silahlı kuvvet kullanılması için planları, Askeri Kurmay Komitesi'nin yardımı ile Güvenlik Konseyi hazırlar.

Madde 47

1. Uluslararası barış ve güvenliğin korunması, Güvenlik Konseyi'nin buyruğu altına konulan kuvvetlerin kullanılması ve yönetilmesi, silahsızlanmanın düzenlenmesi ve muhtemel bir silahsızlanmanın gerçekleştirilmesi için Konsey'e gerekli olan askeri ihtiyaçlara ilişkin her konuda Güvenlik Konseyi'ne danışmanlık yapacak ve ona yardımcı olacak bir Askeri Kurmay Komitesi kurulacaktır.

2. Askeri Kurmay Komitesi, Güvenlik Konseyi'nin sürekli üyelerinin Kurmay Başkanlarından ya da onların temsilcilerinden oluşur. Kurmay Komitesi'nde sürekli olarak temsil edilmeyen herhangi bir BM üyesinin Komite çalışmalarına katılması Komitenin görevini iyi yapabilmesi için gerekli olduğu zaman, Komite bu üyeyi kendisiyle işbirliği yapmaya çağırır.

3. Askeri Kurmay Komitesi, Güvenlik Konseyi'nin yetkisi altında Konsey' in emrine verilen tüm silahlı kuvvetlerin stratejik açıdan yönetilmesinden sorumludur. Bu kuvvetlerin komutasına ilişkin sorunlar daha sonra çözülecektir.

4. Askeri Kurmay Komitesi, Güvenlik Konseyi'nin izniyle ve uygun bölgesel kuruluşlara danıştıktan sonra, bölge alt komiteleri kurabilir.

Madde 48

1. Güvenlik Konseyi'nin uluslararası barış ve güvenliğin korunması konusundaki kararlarının yürütülmesi için gerekli önlemler, BM' in tüm üyeleri ya da bunlardan bazıları tarafından alınır.

2. Bu kararlar, BM üyeleri tarafından doğrudan doğruya ve üyesi buldukları uluslararası kuruluşlar içindeki eylemleriyle yürütülürler.

Madde 49

BM üyeleri, Güvenlik Konseyi'nin kararlaştırdığı önlemlerin yürütülmesinde birbirlerine karşılıklı yardımcı olmak için işbirliği yaparlar.

Madde 50

Güvenlik Konseyi tarafından bir devlet aleyhine önleyici ya da zorlayıcı önlemler alındığında, BM üyesi olsun ya da olmasın başka herhangi bir devlet, bu önlemlerin yürütülmesi yüzünden özel ekonomik sorunlarla karşı karşıya kalırsa, bu devletin, söz konusu sorunların çözümü için Güvenlik Konseyi'ne danışma hakkı vardır.

Madde 51

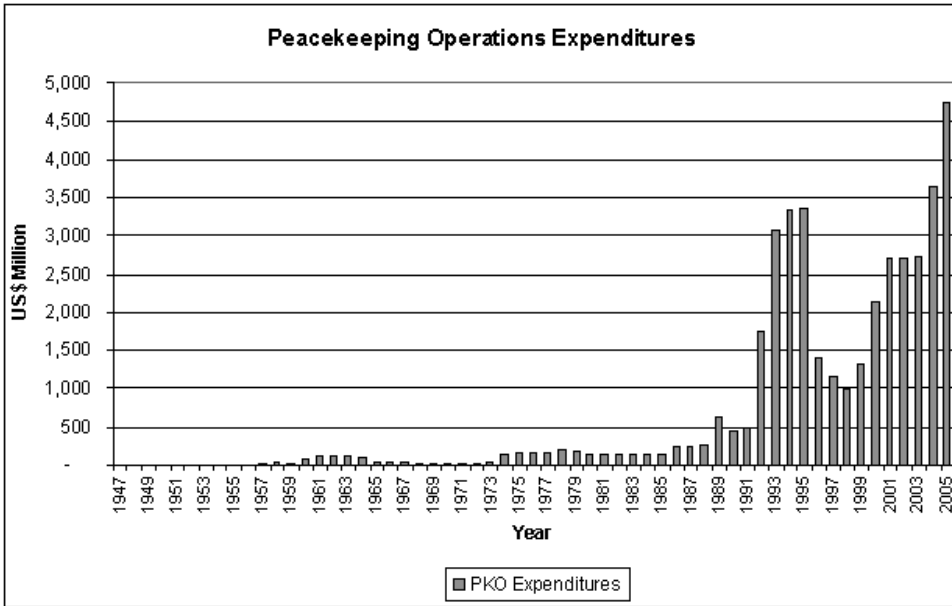
Bu Antlaşma'nın hiçbir hükmü, BM üyelerinden birinin silahlı bir saldırıya hedef olması hâlinde, Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri alıncaya dek, bu üyenin doğal olan bireysel ya da ortak meşru savunma hakkına hâlel getirmez. Üyelerin bu meşru savunma hakkını kullanırken aldıkları önlemler hemen Güvenlik Konseyi' ne bildirilir ve Konsey'in işbu Antlaşma gereğince uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için gerekli göreceği biçimde her an hareket etme yetki ve görevini hiçbir biçimde etkilemez.

EK-2

BM'nin Barış Koruma Faaliyetlerindeki Harcamalarının Yıllara Göre Dağılımı

Year	Total PKO Expenditures	Year	Total PKO Expenditures	Year	Total PKO Expenditures	Year	Total PKO Expenditures
1947	0	1962	126	1977	153	1992	1,767
1948	4	1963	127	1978	202	1993	3,059
1949	7	1964	91	1979	186	1994	3,342
1950	7	1965	45	1980	141	1995	3,364
1951	6	1966	45	1981	141	1996	1,405
1952	6	1967	37	1982	141	1997	1,160
1953	6	1968	24	1983	141	1998	995
1954	6	1969	24	1984	141	1999	1,324
1955	6	1970	24	1985	141	2000	2,139
1956	9	1971	24	1986	242	2001	2,700
1957	26	1972	24	1987	240	2002	2,702
1958	30	1973	37	1988	266	2003	2,727
1959	26	1974	131	1989	635	2004	3,645
1960	76	1975	153	1990	464	2005	4,737
1961	126	1976	153	1991	490	2006	

BM'nin Barış Koruma Faaliyetlerindeki Harcamalarının Yıllara Göre Dağılımının Grafikselsel Gösterimi (Global Policy 2013)

Global Policy.http://www.globalpolicy.org/images/pdfs/Z/pk_tables/depend.pdf (Erişim Tarihi: 12-12-2013)

- 1 Koruma sorumluluğu ve bölgesel örgütlerin rolü konusunda bir çalışma için bk. Bernard Ntahiraja, "The Global and the Regional in the Responsibility to Protect: Where Dose Authority Lie", *The Journal Jurisprudence*, Vol. 15, 2012, s.419-442.
- 2 BM'nin barışı koruma misyonlarının farklı bir analizi için bk. Madhav Joshi, "United Nations Peacekeeping, Democratic Process, and the Durability of Peace after Civil Wars", *International Studies Perspectives*, Vol.14, 2013, s.362-382.
- 3 bk. EK-2.
- 4 Bu konuda geniş bilgi için bk. Linnea Gelot, *Legitimacy, Peace Operations and Global-Regional Security -The African Union-United Nations Partnership in Darfur*, Routledge, New York, 2012. Kennedy Graham and Tania Felicio, *Regional Security and Global Governance*, Brussels University Press, Brussels, 2006. Lisa Hultman Jacob Kathman and Megan Shannon, "United Nations Peacekeeping and Civilian Protection in Civil War", *American Journal of Political Science*, Volume 57, Issue 4, 2013, s.875-891.
- 5 <http://www.un.org/en/peace/>
- 6 BM'nin insani krizlerin sağlık güvenliğine dönük olumsuzluklarını bertaraf etmeye yönelik girişimleri hakkında kapsamlı bir çalışma için bk. Jennifer Leaning, Susan M. Briggs and Lincoln C. Chen, *Humanitarian Crises -The Medical and Public Health Response-*, Harvard University Press, Massachusetts, 1999.

Kaynaklar

- GUS YUSOFF, Mohammad and Fakhreddin Soltani, "Negative-positive Security and the United States", *Asian Social Science*, Vol. 8, No. 15, 2012, s.244-249.
- ARAL, Berdal, "BM ve Uluslararası Eşitsizlik", *SETA Analiz*, Sayı:72, Eylül 2013.http://file.setav.org/Files/Pdf/20130920161924_birlesmis-milletler-ve-uluslararası-esitsizlik.pdf (Erişim Tarihi: 14-12-2013)
- BOZKURT, Enver (2003), *BM Sisteminde Kuvvet Kullanımı*, Ankara: Nobel Yayın.
- EVANS, (1998), Graham and Jeffrey Newnham, *The Penguin Dictionary of International Relations*, London: Penguin Books.
- GELOT, Linnea (2012), *Legitimacy, Peace Operations and Global-Regional Security -The African Union-United Nations Partnership in Darfur*, New York: Routledge.
- GRAHAM, Kennedy and Tania Felicio (2006), *Regional Security and Global Governance*, Brussels: Brussels University Press.
- GRIFFITHS, Martin and Terry O'Callaghan (2003), *International Relations -The Key Concepts-*, London: Routledge.
- HULTMAN, Lisa, Jacob Kathman and Megan Shannon, "United Nations Peacekeeping and Civilian Protection in Civil War", *American Journal of Political Science*, Volume 57, Issue 4, 2013, s.875-891.
- JOSHI, Madhav (2013), "United Nations Peacekeeping, Democratic Process, and the Durability of Peace after Civil Wars", *International Studies Perspectives*, Vol.14, s.362-382.
- LEANING, Jennifer, Susan M. Briggs and Lincoln C. Chen, (1999), *Humanitarian Crises -The Medical and Public Health Response-*, Massachusetts: Harvard University Press.
- SCOTT, Shirley V. (2004), *International Law in World Politics*, Colorado: Lynne Rienner Publishers,
- NTAHIRAJA, Bernard (2012), "The Global and the Regional in the Responsibility to Protect: Where Dose Authority Lie", *The Journal Jurisprudence*, Vol. 15, s.419-442.
- ÖNCÜ, Mehmet (2006), "Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonlarının Hukukî Temelleri", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt 2, No: 6, s.31-57.
- PAZARCI, Hüseyin (2000), *Uluslararası Hukuk Dersleri IV*, Ankara: Turhan Kitabevi.
- STRIPPLE, Johannes (2012), "The Subject of Security in a Warming World", *Brown Journal of World Affairs*, Vol. 18, No. 2, s.181-194.
- TANNENWALD, Nina (2004), "The UN and Debates Over Weapons of Mass Destruction", Richard M. Price and Mark W. Zacker (Ed.), *The United Nations and Global Security*, Palgrave Macmillan, New York, s.3-21.
- THAKUR, Ramesh (2006), *The United Nations, Peace and Security: From Collective Security to the Responsibility to Protect*, Cambridge University Press, UK,
- VARCK, René (2013), "The Legal Framework of the Use of Armed Force Revisited", *Baltic Security & Defence Review*, Vol 15, Issue 1, 56-94.
- <http://www.un.org/en/aboutun/structure/index.shtml> (Erişim Tarihi: 02-12-2013)
- <http://www.un.org/en/aboutun/history/> (Erişim Tarihi: 03-12-2013)
- <http://www.un.org/en/peace/> (Erişim Tarihi: 03-12-2013)
- http://www.izmir.gov.tr/ortak_icerik/izmir/birlesmis_milletler_antlasmasi_26_haziran_1945.doc (Erişim Tarihi: 13-12-2013)
- <http://www.unicankara.org.tr/today/1.html> (Erişim Tarihi: 21-12-2013)
- <http://www.unicankara.org.tr/today/2.html> (Erişim Tarihi: 18-12-2013)
- http://www.globalpolicy.org/images/pdfs/Z/pk_tables/expend.pdf (Erişim Tarihi: 12-12-2013)